

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3219/2024. (VI. 25.) AB HATÁROZATA**alkotmányjogi panasz elutasításáról**

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Czine Ágnes, dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó, dr. Juhász Imre, dr. Patyi András és dr. Schanda Balázs* alkotmánybírók párhuzamos indoklásával – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Knk.IV.39.015/2024/3. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s**I.**

- [1] 1. Az indítványozó Karsai Péter (a továbbiakban: indítványozó) alkotmányjogi panaszt terjesztett elő az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján, a népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezésről, valamint a népszavazási eljárásról szóló 2013. évi CCXXXVIII. törvény (a továbbiakban: Nsztv.) 30. § (5) bekezdése szerinti eljárásban.
- [2] Az indítványozó által kifogásolt, megtámadott döntés a következő.
- [3] A Kúria 2024. április 23-án meghozott Knk.IV.39.015/2024/3. számú végzésével a Nemzeti Választási Bizottság (a továbbiakban: NVB) 3/2024. számú határozatát helybenhagyta.
- [4] Az alkotmányjogi panaszban kifogásolt ügy a következő.
- [5] 1.1. Az indítványozó mint kérelmező 2023. december 11-én népszavazásra javasolt kérdést nyújtott be hitelesítés céljából az NVB-hez, ami a következő: „Akarja-e Ön, hogy az Országgyűlés úgy módosítsa a Büntető Törvénykönyv öngyilkosságban közreműködést bűncselekménnyé nyilvánító szabályát, hogy az ne vonatkozzon azon teljes cselekvőképességgel rendelkező személyeknek nyújtott segítségre, akik gyógyíthatatlan, számukra elviselhetetlen mértékű fizikai vagy mentális szenvedést okozó és emiatt az emberi méltósággal összeegyeztethetetlen, halálos betegségben szenvednek és állapotukban nem várható javulás?”
- [6] Az NVB a 2024. február 1-én meghozott 3/2024. számú határozatában a kérdés hitelesítését megtagadta.
- [7] Az NVB megállapította, hogy a népszavazásra feltenni szándékozott kérdés célja a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) öngyilkosságban közreműködés büntetté törvényi tényállásának módosítása, azaz, hogy a jogalkotó a kezdeményezésben írt feltételek fennállása esetén egy büntethetőséget kizáró okot alkosson az öngyilkosságban közreműködés büntettének elkövetője vonatkozásában. Az öngyilkosságban közreműködés büntettének védett jogi tárgya az emberi élet, az öngyilkosságban közreműködés büntette közönséges bűncselekmény, azaz elkövetője tettesként bárki lehet, akivel szemben nem áll fenn valamely büntethetőségi akadály. Megállapította továbbá, hogy az öngyilkosságban közreműködés büntette *sui generis* részességi bűncselekmény, ezért a büntetőjogi jogirodalom és ítélkezési gyakorlat a „segítségnyújtás» elkövetési magatartás tartalmának értelmezése kapcsán a bűnsegély [Btk. 14. § (2) bekezdés] vonatkozásában kialakult jogértelmezést tekinti irányadónak.
- [8] Ennek megfelelően a tárgyalta elkövetési magatartás egy olyan tevőleges vagy akár mulasztásban megnyilvánuló magatartás, amelyet az öngyilkosság megvalósítása előtt vagy azzal egyidejűleg tanúsítanak és amellyel előmozdítják vagy megkönnyítik az öngyilkosság elkövetését. Ilyen magatartás lehet például az öngyilkosság vég-

hezvitelére alkalmas eszközök beszerzése, átadása, avagy kioktatás az anyagok, illetve eszközök felhasználásáról, valamint a kialakult öngyilkossági szándék erősítése.

- [9] Tekintettel arra, hogy a segítségnyújtás a tárgyalat bűncselekmény elkövetője részéről a bűnsegéllyel azonosítható magatartást feltételez, az elkövetési magatartás nem foglalhatja magában az öngyilkosságot megvalósító magatartást még részben sem, mert abban az esetben már emberölés büntettének minősül.
- [10] Az NVB szerint azt kellett vizsgálnia, hogy a kérdés alapján megalkotandó szabályozás az Alaptörvény keretei között marad-e, azaz módosítható-e az Alaptörvény sérelme nélkül a Btk. Ennek során mindenekelőtt az Alaptörvény II. cikkében garantált élethez és emberi méltósághoz való jog tartalmát kifejtő, az életvégi döntésekkel kapcsolatos szabályozás alkotmányossági vizsgálata kapcsán született alkotmánybírói döntések – a 22/2003. (IV. 28.) AB határozat (a továbbiakban: Abh.1) és a 24/2014. (VII. 22.) AB határozat (a továbbiakban: Abh.2) – releváns megállapításait tekintette át. Mivel a kezdeményezés dekriminalizációs jogalkotásra irányul, az NVB áttekintette az Alkotmánybíróságnak valamely magatartás büntethetővé tételét megvalósító jogalkotás kapcsán kialakult gyakorlatát is.
- [11] Az NVB akként azonosította az általa eldöntendő kérdést, hogy sérti-e az Alaptörvény valamely rendelkezését, ha az Országgyűlés egy eddig nem létező, új büntethetőséget kizáró ok kodifikálásával megszünteti a büntetőjogi fenyegetettségét az olyan teljes cselekvőképességgel rendelkező személy öngyilkosságához nyújtott segítségnyújtásnak, aki gyógyíthatatlan, elviselhetetlen mértékű fizikai vagy mentális szenvedést okozó és emiatt az emberi méltósággal összeegyeztethetetlen, halálos betegségben szenved és akinek az állapotában nem várható javulás. Ennek kapcsán abban a kérdésben foglalt állást, hogy Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése alapján az egymással szemben álló alapjogok, azaz az említett állapotban lévő, öngyilkosságot elkövető személy önrendelkezési jogát és az élethez való jog objektív oldalát összemérve feltétlenül szükség van-e az élethez való jog érvényesüléséhez arra, hogy az állam – objektív intézményvédelmi kötelezettségét teljesítve – büntetőjogi szankcióval (is) sújtsa a kezdeményezésben írt magatartást, avagy az állam az intézményvédelmi kötelezettségét teljesítheti enélkül is (akár más jogági eszközök igénybevételeivel) és mindez arányos korlátozása-e az öngyilkosságot elkövető (vagy azt megkísérlő) személy önrendelkezési jogának.
- [12] Az NVB arra a következtetésre jutott, hogy az élethez való jog Alaptörvénnyel összhangban csak akkor érvényesül, ha az állam büntetni rendeli a teljes cselekvőképességgel rendelkező, a kezdeményezésben megfogalmazott állapotban lévő személy öngyilkosságának elkövetéséhez (vagy megkísérléséhez) más által nyújtott segítséget is.
- [13] Az NVB megvizsgálta azt is, hogy a kezdeményezés által célzott jogalkotás megfelel-e az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésben foglalt feltételeknek. Megállapította, hogy a büntethetőségi akadály feltételei közül a „számukra elviselhetetlen mértékű fizikai vagy mentális szenvedést okozó” fordulat önmagában arra figyelemmel, hogy szubjektív (az öngyilkosságot elkövető személy saját értékeléséhez kötött) tartalmat hordoz, annak egyedi ügyekben való alkalmazása nagyfokú bizonytalanságot okoz. Mindez pedig kiszámíthatatlan jogalkalmazáshoz vezethet, amelynek következtében a norma címzettje, különösen a szóban forgó cselekmény bármely potenciális elkövetője számára nem kellően felismerhető és előrelátható az, hogy az adott ügyben a büntethetőséget biztosító norma érvényesül-e vagy sem.
- [14] A belátási képesség és a cselekvőképesség fogalmát értelmezve az NVB megállapította, hogy a népszavazásra javasolt kérdés szerinti törvénymódosítás büntetlenséget biztosítana annak, aki olyan természetes személy öngyilkosságban nyújt segítséget, aki megfelel a népszavazásra javasolt kérdésben rögzített feltételeknek, amelyek eredményeként az sem lenne büntethető – bizonyos esetekben – a jövőben, aki a cselekvőképtelen állapotban lévő, de egyébként teljes cselekvőképességgel rendelkező természetes személy öngyilkosságához nyújt segítséget. Ennek következtében a teljes cselekvőképességgel rendelkező, de cselekvőképtelen állapotban lévő személyek élethez való jogát a Btk. a jövőben nem tudná az Alaptörvénnyel összhangban védeni.
- [15] Az NVB megállapította, hogy az öngyilkosságban való közreműködés büntetőjogi tényállásának meghatározott élethelyzetben történő, részleges dekriminalizálása ellentétes lenne az állam életvédelmi kötelezettségének az Alaptörvény II. cikkében meghatározott szintjével, ezáltal pedig az élethez való jog korlátozását jelenti.
- [16] Ekként a szóban forgó kérdésben tartott érvényes és eredményes népszavazás – az igenlő válaszok többsége esetén – olyan szabályozás megalkotására kötelezné az Országgyűlést, amely nincs összhangban az Alaptörvény II. cikkével és B) cikk (1) bekezdésével, ezért az Alaptörvény 8. cikk (3) bekezdés a) pontja alapján a kérdés nem hitelesíthető.
- [17] 1.2. Az indítványozó bírósági felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, melyben kérte a Kúriát, hogy a határozatot változtassa meg és a népszavazásra javasolt kérdést hitelesítse.

- [18] Álláspontja szerint az NVB jogszabálysértően, az Nsztv. 11. §-ával és az alkalmazott alaptörvényi rendelkezésekkel ellentétesen állapította meg azt, hogy a kérdés az Alaptörvény 8. cikk (3) bekezdés a) pontjába és a B) cikk (1) bekezdésébe ütköző tárgykört érint, szerinte a burkolt alaptörvényt módosítással kapcsolatos érvelés téves.
- [19] Idézte az Alaptörvény II. cikkét, illetve a Nemzeti Hitvallás azon megállapítását, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság. Véleménye szerint az emberi méltóság áll az emberi jogok hierarchiájának csúcsán, az emberi méltóság az Alaptörvény alapján az élethez való joggal szemben is elsőbbséget élvez, az emberi méltóság az egyetlen korlátozhatatlan alapjog.
- [20] Álláspontja szerint a már nem hatályos Alkotmány alapján kidolgozott alkotmánybírói gyakorlat az életvégi döntések kapcsán nem tartható fenn. Kifejtette, hogy sem az Abh.1-ből, sem az Abh.2-ből nem következik, hogy az életvégi döntéseknek sokkal szélesebb teret adó szabályozás alkotmányellenes lenne. Téves az NVB azon álláspontja, mely szerint a gyógyíthatatlan beteg halálba segítésének általános tilalma alkotmányosan kötelező.
- [21] Az indítványozó álláspontja szerint a népszavazásra javasolt kérdés sem nyíltan, sem burkoltan nem irányul az Alaptörvény módosítására. A népszavazás folyamatként lehetséges olyan jogi szabályozás megalkotása, mely az alkotmányos követelményeknek – ideértve a valóban kiemelkedő fontosságú állami életvédelmi kötelezettséget – eleget tesz.
- [22] Álláspontja szerint a B) cikk (1) bekezdésével való ellentét sem állapítható meg. A jog általános jellemzője ugyanis, hogy bizonyos esetekben általánosan fogalmaz, ekként a büntetőjog is. A jog pontos tartalmát pedig a bíróságok jelölik ki. Az NVB érvelése alapján nem szerepelhetne a Btk.-ban olyan fogalom, mint a „különös kegyetlenséggel elkövetett” emberölés. Hivatkozott továbbá az állatkínzás minősített esetében az állatnak okozott különös szenvedés fogalmára is.
- [23] Felhívta továbbá a figyelmet arra, hogy a kérdés hitelesítéséről és alkotmányosságáról kell döntenie, nem pedig a népszavazás alapján megalkotott normaszöveg Alaptörvénnyel való összhangjáról.
- [24] 1.3. A Kúria 2024. április 23-án meghozott, jelen indítvánnyal támadott Kvk.IV.39.015/2024/3. számú végzésével az NVB határozatát helybenhagyta.
- [25] A Kúria elsőként az NVB határozatának az Alaptörvény II. cikkében foglalt élethez való jog és emberi méltóság kapcsolatára vonatkozó megállapításait vizsgálta. Ennek keretében megállapította, hogy az Alaptörvény együtt szabályozza az élethez való jogot és az emberi méltóságot, az emberi élet és a méltóság egymástól elválaszthatatlan. Az élet méltóság nélkül nem emberi élet, méltóság pedig nincs önmagában emberi élet nélkül. Az alapjogi rendszerben az élethez és az emberi méltósághoz való jog az emberi minőséget fejezi ki, az emberi méltóság az alapjogi rendszer kötőanyaga. Ha az élet (és vele együtt az emberi méltóság) megszűnik, akkor minden más jog is megszűnik, mégpedig végérvényesen és visszaállíthatatlanul. Mindebből következően az élethez való jog és az emberi méltóság korlátozhatatlan, abszolút jog.
- [26] Ekként nincs olyan alkotmányos jog vagy alkotmányos érték, amely alapot adhat az élethez való jog és a vele egységet alkotó emberi méltóság korlátozásához. Az élethez való jog és az emberi méltóság e sajátosságaiból következően az államnak az emberi életet védenie kell. Az államnak számos olyan pozitív intézkedést kell meghoznia, amely az élet védelmét szolgálja. Ekként az állam nem lehet közömbös tekintetben, hogy az élet elleni cselekményeket szankcionálja-e vagy sem, az államnak kötelezettsége az élet elleni bűncselekmények üldözése. Ez az élethez való jog – mint az ember jogi státuszát megalapozó jog – védelméből egyenesen fakad.
- [27] A népszavazásra feltett kérdés az élethez való jogot közvetlenül érinti. A kérdés arra irányul, hogy a hatályos jog szerint jelenleg a büntetőjog által üldözendő magatartás a jövőben ne legyen büntethető, azaz azt szeretné elérni, hogy az állam az élethez való jog védelmére vonatkozó kötelezettsége alól kivételt tegyen.
- [28] A kérdésben szereplő magatartás a betegség természetes lefolyását megelőző halálba segítésről, azaz az élet aktív kioltásában való közreműködésről szól. Maga a kérdés is azt tartalmazza, hogy a hatályos büntetőjogi szabály ne vonatkozzon az ott meghatározott esetre, azaz a kérdésfeltevés közvetlenül tartalmazza az élet kioltására irányuló magatartás dekriminalizálásának igényét.
- [29] Az élethez való jog védelméhez a Btk.-nak az emberi élet elleni bűncselekmények tényállásai közvetlenül kapcsolódnak, így az emberölés (Btk. 160. §), az erős felindulásban elkövetett emberölés (Btk. 161. §), és az öngyilkosságban való közreműködés (162. §).
- [30] A Kúria emellett utalt arra, hogy az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 20. §-ában szabályozott, a gyógyíthatatlan és közeli halállal fenyegető betegeknek az ellátás visszautasításához való joga – az élethez való jog védelme szempontjából – nem azonos a népszavazási kérdésben feltett helyzettel. Az Eütv.-ben szabályozott esetkör a betegség természetes lefolyását elnyújtó életmentő, életfenntartó beavatkozások visszautasításáról szól, azaz a beteg azon akaratának tiszteletben tartásáról, hogy a betegség természetes úton folyjék le (pasz-

szív eutanázia). Ezzel szemben a népszavazásra feltett kérdés egy olyan beavatkozás dekriminalizálását szeretné, amely beavatkozás („segítségnyújtás”) a betegség természetes lefolyását megelőzően okoz halált.

- [31] A Kúria álláspontja, hogy az emberölés és/vagy az öngyilkosságban való közreműködés egyes – szabályozás alá vont – tényállásait dekriminalizálni az Alaptörvény módosítása nélkül nem lehet, az Alaptörvény jelenleg – az élethez való jogból következően – abszolút védelmet nyújt. E körben a büntetőjogi szabályok alóli kivétel vagy az emberi élet kioltására irányuló magatartásra vonatkozó privilegizált tényállás megalkotását az Alaptörvény kizárja.
- [32] A Kúria álláspontja ekként az, hogy a népszavazás eredményeként megalkotott törvény csak úgy maradhatna hatályban, ha az élethez való jog abszolút tartalmát az alkotmányozó hatalom a törvény elfogadásával egyidőben módosítaná. Ezért tartozik a feltett kérdés az Alaptörvény 8. cikk (3) bekezdésében foglalt kizárt tárgykörök közé.
- [33] A Kúria emellett kimondta azt is, hogy az emberi méltóságot nem lehet az élet elé helyezni, ahogy fordítva sem. Az élethez való jog és az emberi méltóság oszthatatlan, közöttük hierarchia nem állapítható meg. Az életek egyenlőségét az emberi méltóság adja meg, és az emberi méltóságban mindenki egyformán részesül. Nem lehet valakinek személyes adottságai, magatartása, egészségi vagy egyéb állapota miatt több vagy kevesebb méltósága, az emberi méltóságnak nincsenek fokozatai, az mindenkit egyformán illet meg. Az élethez való jog és az emberi méltóság dogmatikai tartalma az Alaptörvénnyel nem változott meg, az Alaptörvény nem oldotta fel a korábbi gyakorlat alapján kialakult abszolút védelmet. Ezt támasztja alá az is, hogy a 2014-ben meghozott Abh.2 fenntartotta a 2003-ban meghozott Abh.1-ben kifejtett alkotmányjogi álláspontot. Ekként az indítványozó azon feltevése, hogy az eutanázia alkotmányjogi megítélése az Alaptörvény hatálya alatt nem tartható fenn, megalapozatlan.
- [34] Szemben az indítványozó álláspontjával, a Kúria megállapította, hogy a népszavazási kérdéssel célzott törvény megalkotása az Alaptörvény módosítása – az élethez való jog és az emberi méltóság újraszabályozása – nélkül nem lehetséges. Ezt a kivételt az Alaptörvényben kell megtenni. Az élet elleni bűncselekmények büntethetlenné tétele körében az Alaptörvény módosítása nélkül nem lehet kivételt tenni. A palliatív ellátásokkal szemben a halál mint megoldás nem fogadható el.
- [35] Mivel az Alaptörvény II. cikk által a népszavazási kérdés az Alaptörvény 8. cikk (3) bekezdés a) pontjában foglalt tiltott tárgykört érint, a Kúria már nem vizsgálta az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben felvetett érveket. A döntés elvi tartalmaként kimondta, hogy a Büntető Törvénykönyvben szereplő öngyilkosságban való közreműködés egyes tényállásai dekriminalizálására irányuló népszavazási kérdés az Alaptörvény 8. cikk (3) bekezdés a) pontjában foglalt tiltott tárgykört érint, ilyen törvényt alkotni az Alaptörvény II. cikkének módosítása nélkül nem lehet.
- [36] 2. Ezt követően az indítványozó alkotmányjogi panaszt terjesztett elő, melyben kérte a Kúria támadott döntése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését. Álláspontja szerint a Kúria támadott döntése ellentétes az Alaptörvény II. cikkével és XXVIII. cikk (1) bekezdésével.
- [37] Indítványában – több ponton hivatkozva az Abh.1-ben, illetve a halálbüntetésről szóló 23/1990. (X. 31.) AB határozatban foglaltakra – kiemelte, hogy egyes emberek alanyi joga saját életük biztosítására szolgál. Az élethez való jog objektív oldalából ugyanakkor az államnak nem csupán az a kötelessége következik, hogy az egyes emberek élethez való alanyi jogát ne sértse meg, és hogy annak védelméről jogalkotással és szervezési intézkedésekkel gondoskodjék, hanem ennél több. Az állam objektív intézményvédelmi kötelessége nem merül ki az egyes emberek egyedi életvédelmében, hanem általában az emberi életet és létfeltételeit is védi. Ez utóbbi feladat minőségileg más, mint az élethez való egyéni alanyi jogok védelmének összeadása; „az emberi élet” általában – következésképp az emberi élet, mint érték – a védelem tárgya. Ez a kötelezettség – ellentétben az élethez való alanyi joggal – azonban nem abszolút, ezért lehetséges, hogy vele szemben más jogokat mérlegeljenek.
- [38] Álláspontja szerint az élethez való jog és az emberi méltósághoz való jog egysége nem állandó és általános, az emberi méltósághoz való jog csupán az emberi státusz meghatározójaként, csak az élettel együtt fennálló egységben abszolút és korlátozhatatlan. A méltó halálhoz való jog viszont nem az élettől való megfosztás, hanem az élet saját elhatározásából való befejezésének összefüggésében merül fel, még akkor is, ha egyes módoszatoknál a halálba induló beteg más személy – az orvos – segítségét kívánja igénybe venni. Ennek folytán a méltó halálhoz való jog az indítványokban megfogalmazott alkotmányos összefüggésben nem az élethez való joggal fennálló egységben jelentkezik, hanem ellenkezőleg; ezen életszakasz megélésének kényszeréből adódóan az emberi méltóság sérelme éppen azáltal következik be, hogy bár a beteg gyógyíthatatlan, az élet nem ér véget azon a ponton, ahol élete a betegség elviselésével járó súlyos testi, lelki szenvedés, a kiszolgáltatottság és a reménytelenség érzése folytán kibékíthetetlen konfliktusba kerül méltóságérzetével.

- [39] Következésképpen a gyógyíthatatlan beteg életének emberi méltóságához való jogával összhangban történő befejezésével kapcsolatban az emberi méltóságához való jog nem az élethez való joggal elválaszthatatlan egységben jelentkezik, hanem fordítva: az egyik érvényesülésével együtt járhat a másik háttérbe szorulása.
- [40] Álláspontja szerint léteznek olyan helyzetek, amikor az élethez való jog és a méltóság nem egységben jelenik meg, ekként az egyes alapjogok és a belőlük levezetett részjogosultságok korlátozhatóak. Alapvetően tévedett ezért a Kúria, amikor tévesen azonosította az alapjogi konfliktust: az életvégi döntések esetén az élethez való jogból eredő objektív intézményvédelmi kötelezettség, az állam életvédelmi kötelezettsége jelenik meg, amely nem azonos az élethez való joggal. Az életvédelmi kötelezettség, mint az állam pozitív kötelezettsége nem bír abszolút jelleggel.
- [41] Hangsúlyozza, hogy az egyén autonómiája alapján maga jogosult az életvégi kérdésekben állást foglalni, az állam ezt a mérlegelést nem veheti át. Az indítványozó szerint a saját haláláról való döntés mindenkit megillet, függetlenül attól, hogy egészséges vagy beteg, illetve hogy betegsége az orvostudomány szerint gyógyítható-e vagy nem.
- [42] Az indítványozó kifejtette azt is, hogy az emberhez méltó és az emberhez méltatlan élet között objektív határ nem húzható meg. Az egyén a maga értékelő tevékenysége révén mint konkrét, egyedi szubjektum dönt arról, hogy mely életet tart még méltónak önmaga számára, és mely életet tekint már méltatlannak. A döntés szabadsága a saját életéről és a saját haláláról az önrendelkezési jog lényeges és korlátozhatatlan tartalmát képezi.
- [43] Az indítványozó kiemeli, hogy a jog nem biztosíthat végtelen életet az embernek, célja csupán olyan társadalmi rend megalkotása és fenntartása, amelyben az egyén a többiek sérelme nélkül szabadon kiteljesítheti életét és emberi méltóságát. Minden olyan jogi korlát, amely erkölcsi döntéseket közvetlenül vagy közvetve rákényszerít az emberre, voltaképp sérti az ember méltóságát, mert erkölcsi döntésének szabadságát, ezzel értékét kisebbsíti, végső esetben megszünteti. Senki nem tehető ki annak a kiszolgáltatott helyzetnek, hogy az élete végén fennálló szenvedést akarata ellenére el kelljen viselnie.
- [44] Az indítványozó álláspontja szerint tehát jelen ügyben nem alkalmazható az Alkotmánybíróság gyakorlata által kimunkált azon tétel, hogy az élethez és az emberi méltóságához való jog, amennyiben a kettő együtt, egységben jelenik meg, úgy egységük abszolút és korlátozhatatlan. Alapvetően tévesztette szem előtt a Kúria azt a tényt, hogy az életvégi döntések esetén az emberi méltóság és az abból levezetett önrendelkezési jog az állam életvédelmi kötelezettségére tekintettel kerülhet korlátozásra. Az állam életvédelmi kötelezettsége nem azonos az élethez való joggal, hanem az abból levezetett pozitív állami kötelezettségek tartalmát jelenti. Az élethez való jog és a méltóság együttállása az élet külső – az egyénen kívül álló – alany által történő elvételének esetén áll fenn.
- [45] Az indítványozó álláspontja szerint ekként az állam életvédelmi kötelezettsége nem azt kívánja meg, hogy az állam a döntést vegye át az egyéntől, hanem azt, hogy – összhangban az önrendelkezési jog objektív intézményvédelmi oldalával – az egyéneket támogassa abban, hogy méltó életet élhessenek, melynek végén emberi mivoltukkal összhangban álló haláluk legyen. Az emberi méltóságnak teret engedő, kellő alapjogi garanciákkal körülbástyázott szabályozás az élethez való jogot nem korlátozza, éppen ellenkezőleg; a minőségi, emberi mivolttal és méltósággal harmóniában álló életet és annak méltó befejezését biztosítja. Ekként az életvégi döntéseknek tágabb teret engedő szabályzat nem jár az élethez való jog sérelmével. Ebből pedig szükségképpen következik, hogy a népszavazási kérdés esetén a jogalkotóra nem hárulhatna alaptörvény-módosítást jelentő kötelezettség.
- [46] Hangsúlyozza továbbá az indítványozó, hogy az Alaptörvény 28. cikkével összhangban a Kúriának a jogalkotásra irányuló népszavazási kérdést aszerint kell vizsgálnia, hogy az vezethet-e alkotmánykonform jogalkotásra. Amennyiben a bíró a népszavazási kérdésből alkotmánykonform jogalkotási megoldást le tud vezetni, a kérdés hitelesítését az Alaptörvény 8. cikk (3) bekezdés a) pontja alapján nem tagadhatja meg. A népszavazás kiüresítéséhez vezetne ugyanis, ha úgy tagadja meg egy népszavazási kérdés hitelesítését a Kúria, hogy abból az Alaptörvénnyel összhangban álló jogalkotási megoldás is következhet.
- [47] Az indítványozó végül kiemelte, hogy a Kúria érvelése nem pusztán sérti az emberi méltóság érvényesülését, de az Alaptörvény 28. cikkében foglalt jogalkalmazási klauzulát is, hiszen az NVB határozata felülvizsgálata körében a józan észnek ellentmondó, a jogszabályok rendszertani értelmezését sértő módon foglalt állást a kérdésben. A Kúria ugyanis nem vett tudomást arról, hogy számos törvényi rendelkezés jelenleg is kivételt enged az állam életvédelmi kötelezettsége alól (pl. a Btk. szerinti jogos védelem, végszükség, jogszabály engedélye mint büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okok), vagyis az élethez való jog (önmagában) igenis lehet korlátozható.

II.

[48] 1. Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„II. cikk Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

„8. cikk (3) Nem lehet országos népszavazást tartani
a) az Alaptörvény módosítására irányuló kérdésről”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

[49] 2. A Btk. érintett rendelkezései:

„162. § (1) Aki másst öngyilkosságra rábír, vagy ennek elkövetéséhez segítséget nyújt, ha az öngyilkosságot megkísérlik vagy elkövetik, bűntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az a tizenhatalcadik életévét betöltött személy, aki tizenhatalcadik életévét be nem töltött személyt bír rá öngyilkosságra, vagy ennek elkövetéséhez segítséget nyújt, ha az öngyilkosságot megkísérlik vagy elkövetik, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

III.

[50] 1. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint elsőként az alkotmányjogi panasz befogadhatósága törvényi feltételeinek fennállását vizsgálta meg.

[51] 1.1. Az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerint az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszt főszabály szerint a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani. Az Abtv. 30. § (1) bekezdése főszabályától eltérően az Nsztv. 30. § (5) bekezdése értelmében a Kúria döntése elleni alkotmányjogi panaszt a Kúria döntésének Magyar Közlönyben történt közzétételétől számított nyolc napon belül lehet benyújtani. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Kúria végzését a Magyar Közlöny 2024. április 25-én megjelent 47. számában tették közzé, melyhez képest az indítványozó az Nsztv. 30. § (5) bekezdése szerinti nyolcnapos határidőn belül, 2024. május 3-án terjesztette elő alkotmányjogi panaszát.

[52] 1.2. Az indítványozó a népszavazási kérdést hitelesítésre benyújtó, majd a Kúria eljárásában kérelmezőként eljáró fél, ekként indítványozói jogosultsága és érintettsége egyaránt megállapítható. Az indítványozó jogorvoslati lehetőségeit kimerítette. Az alkotmányjogi panasz Alaptörvényben biztosított jogot tartalmaz, illetve a határozott kérelem Abtv. 52. § (1b) bekezdése szerinti követelményét teljesíti.

[53] 1.3. Az Abtv. 29. §-a értelmében az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételye vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés felvetése esetén fogadható be.

[54] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a népszavazásra javasolt kérdésben alkotmányjogilag jelentős kérdés annak megítélése, hogy alkotmányosan dekriminalizálható-e az emberi élet védelmét célzó büntető tényállás, illetve felveti a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét az indítványban foglaltak alapján, miszerint a népszavazási kérdés alkotmánykonform tartalommal is értelmezhető lett volna, melynek vizsgálatát a Kúria elmulasztotta.

- [55] 2. A fentiek alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt – az Ügyrend 31. § (6) bekezdését alkalmazva, külön befogadási eljárás mellőzésével – érdemben bírálta el.

IV.

- [56] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [57] 1. Az Alkotmánybíróságnak – az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése és 28. cikkének együttes követelményének érvényre juttatását vizsgálva [23/2018. (XII. 28.) AB határozat, Indokolás [26]; 33/2021. (XII. 22.) AB határozat, Indokolás [29]] – a népszavazási kérdéssel, a Kúria támadott döntésével, illetve az indítványban foglaltakkal összefüggésben arról kellett döntenie, hogy a népszavazási kérdés tárgyaról a Kúria az Alaptörvénnyel összhangban álló döntést hozott-e.
- [58] A népszavazás tárgya az öngyilkosságban közreműködés mikénti szabályozása; a kérdés szerinti segítő, illetve ebbéli magatartásának e bűncselekmény elkövetése esetére kilátásba helyezett büntetőjogi felelősségre vonás alól való kivétele, illetve annak – normatív meghatározásának – igénye.
- [59] Előrebocsátja az Alkotmánybíróság, hogy valamely magatartás büntetőjogi fenyegetettségének, büntetőjogi fenyegetettsége mértékének kérdése önmagában nem eleve kivett (kizárt) a népszavazásra bocsátható kérdések köréből.
- [60] Kétségtelen azonban, hogy van olyan – nem feltétlen és kizárólag a büntetőjog szabályozása körébe tartozó – körülmény, ami nem teszi lehetővé az ilyen természetű kérdés népszavazásra bocsátását. E körben a büntető anyagi jog szabálya kapcsán az Alaptörvény módosítására, avagy a nemzetközi szerződésből eredő kötelezettségre célzó igénynek van jelentősége. További – viszont már törvényi, törvényességi – elvárás a felteendő kérdés egyértelműsége.
- [61] Előbbi esetében az Alkotmánybíróság az Alaptörvény legfőbb intézményi záloga, s ehhez képest az Alaptörvény módosítást jelentő – azt felvető – indítvány esetében a népszavazásra bocsátás kizárt. Utóbbi – az egyértelműség követelménye – esetében valójában az Alkotmánybíróság az előzményi megítélések alkotmányossági helyénvalóságának leellenőrzése révén határoz azok, illetve az indítvány szerinti kifogások helyessége tárgyában.
- [62] Jelen ügyben az NVB a határozatában egyaránt vizsgálta mindkét szempontot. A Kúria a végzésében arra az álláspontra helyezkedett, miszerint a népszavazásra feltenni szándékolt kérdés az Alaptörvény módosítását célozza, s ehhez képest az egyértelműség követelménye iránti elvárást már külön nem vizsgálta.
- [63] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában kifejtette, hogy álláspontja szerint a Kúria álláspontja egyoldalú, mivel alkotmánykonform értelmezés lehetősége is adott, fennáll, illetve választható.
- [64] Következésképpen az Alkotmánybíróságnak ebben kell döntenie. Vagyis abban, hogy a feltenni szándékolt kérdés valóban az Alaptörvény módosítását célozza-e, illetve valójában az Alaptörvény módosítását célozza, avagy ez nem feltétlen, s ehhez képest nem kizárt, hogy a szándékolt kérdés feltétele kíméli az Alaptörvényt.
- [65] 2. A Kúria végzése szerinti álláspont, hogy a feltenni szándékolt kérdés olyan törvény megalkotását célozza, ami az Alaptörvény II. cikkének módosítása nélkül nem lehetséges.
- [66] Nyilvánvaló, hogy ezen álláspont helyénvalósága tárgyában való, helyénvalóságáról való döntéshez nem mellőzhető, figyelembe vehető mindaz, ami e tárgy érdemében az Alkotmánybíróság gyakorlatában felmerült, az Alkotmánybíróság gyakorlatából megállapítható.
- [67] Ehhez képest a 22/2012. (V. 11.) AB határozat nyomán gondolkodást vezetőnek vehető az Alkotmánybíróság 22/2003. (IV. 28.) AB határozata [amint ezt a 24/2014. (VII. 22.) AB határozat is megerősítette], miszerint: „Az Alkotmánybíróság e határozatában már állást foglalt abban: a gyógyíthatatlan beteg önrendelkezési jogának része, hogy életének befejezése összeegyeztethető legyen emberi méltóságával. Nem tartotta azonban megalapozottnak az Alkotmánybíróság az indítványozóknak azt az álláspontját, mely szerint az emberi méltósághoz való jogot alkotmányos alapjogként elismerő 1989. évi alkotmánymódosítás óta a gyógyíthatatlan betegek arra vonatkozó joga, hogy életüket méltóságukkal összeegyeztethető módon fejezzék be, az Alkotmány 54. § (1) bekezdéséből levezethető olyan jog, melyet törvény nem korlátozhat. Abban is állást foglalt az Alkotmánybíróság, hogy az emberi méltósághoz való jognak az indítványozók által sérelmezett korlátozását az államnak az élethez való jogra vonatkozó objektív intézményvédelmi kötelessége indokolja, és hogy e korlátozás terjedelme az élethez való jog kiemelkedő alkotmányos értékére tekintettel nem aránytalan, következésképpen nem alkotmányellenes.

Az életmentő vagy életfenntartó beavatkozás visszautasításának az Eütv. által 1997-ben történt lehetővé tételétől eltekintve tehát a törvény változatlanul tilalmazza, hogy a gyógyíthatatlan beteg kívánságára vagy anélkül is, emberi méltósághoz való jogának megóvása érdekében orvos vagy más vessen véget életének, illetőleg nyújtson segítséget ehhez. E tilalom az arra való hivatkozással, hogy a gyógyíthatatlan beteg korlátozásnak alá nem vethető alkotmányos joga az élete és méltósága közötti választás során más segítségét vegye igénybe, az Alkotmánybíróság e határozatának IV–VII. részében részletesen kifejtett álláspontjára tekintettel – melynek lényege, hogy itt nem korlátozhatatlan jogról van szó – nem tekinthető alkotmányellenesnek.

E tilalom megszegőit a Btk. mellett más (így polgári jogi, munkajogi és közigazgatási) jogszabályok is súlyos joghátrányokkal fenyegetik. Mindazonáltal az Alkotmánybíróság álláspontja az, hogy az élethez való jog kiemelkedő alkotmányos értékre tekintettel semmiképpen nem tekinthető indokolatlannak, hogy a törvényhozó e tilalom megszegőivel szemben büntetőjogi szankciókat is kilátásba helyezzen.

Nem megalapozott tehát az indítványozók azon állítása, mely szerint mulasztásban megnyilvánuló alkotmány-sértésre került sor annak folytán, hogy a törvényhozó az 1989. évi alkotmánymódosítást követően a Btk. rendelkezéseit nem igazította hozzá az Alkotmány 54. § (1) bekezdéséhez.

Az Alkotmánybíróság nem tartja az indítványozóknak azt az álláspontját sem megalapozottnak, mely szerint annak folytán is mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenes helyzet állt elő, hogy a törvényhozó az 1989. évi alkotmánymódosításra tekintettel nem különítette el az önrendelkezési aktív halálba segítséget az emberölés törvényi tényállásától. Nem következett be mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenes helyzet annak folytán sem, hogy a törvényhozó nem szankcionálta privilegizált tényállásként azt, ha valaki a gyógyíthatatlan és szenvedő beteget kifejezett akarata hiányában méltányolható számalomból segíti halálba.

Az Alkotmánybíróság megállapítja: minthogy az Alkotmány szövegébe az 1989. évi alkotmánymódosítás során beiktatott emberi méltósághoz való jog nem szolgál alapul olyan következtetés levonásához, hogy a törvényhozó ennek alapján köteles volna elkülöníteni az önrendelkezési aktív halálba segítséget az emberölés büntetőjogi tényállásától, továbbá, hogy a korábbinál enyhébben kellene szankcionálnia a gyógyíthatatlan beteg iránti számalomból elkövetett ölési cselekményeket, nem következett be mulasztásban álló alkotmány-sértés. A gyógyíthatatlan beteg halálának előidézésében közreműködő személyek indítékait a bíróság a büntetéskiszabás körében értékelheti.” [22/2003. (IV. 28.) AB határozat, ABH 2003, 235, 279-280.; megerősítette: 24/2014. (VII. 22.) AB határozat; Indokolás [83]-[85]].

- [68] Tekintve a népszavazásra felteendő kérdés szempontjából egyező alkotmányos jogkörnyezetre, helyénvaló itt megjegyezni, hogy ezen korábbi, mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség elvetése a jelen indítvány alaptörvénykonformitásának kérdése kapcsán, az AB határozat szerinti érvelésből kitűnően (értelemszerűen) annyit minden bizonnyal jelent, hogy az emberi méltósághoz való jogból nem következő – ekként alkotmányos alapon nem következő – a kívánt, dekriminalizáló jogalkotás.
- [69] Másképpen szólva a népszavazásra feltenni szándékolt kérdésből fakadó jogalkotási igény – ellentétben az indítvány felfogásával, illetve álláspontjával – nem igazolható az emberi méltóság alkotmányos fogalmából való levezetéssel.
- [70] Ez pedig nyilvánvalóan azt is jelenti, hogy – amint azt a Kúria végzése is kifejtette – az indítvány szerinti igény eleve az élethez való jog, illetve annak védelméhez fűződő alkotmányos érdek kímélete szempontjából vizsgálható.
- [71] Kétségtelen ugyanis, hogy az indítvány szerinti igény a segítő büntetőjogi felelősségét kimentő joghelyzet megteremtésére vonatkozó. Kétségtelen az is, hogy az indítvány ennek igazolását az emberi méltósághoz való jogból levezetéssel adja meg.
- [72] Kétségtelen viszont, hogy nem a segítő mint alany emberi méltósághoz való jogából, hanem a segített személy emberi méltósághoz való jogából történik (az indítvány szerint) a segítő büntetőjogi felelősségének kimentését – népszavazás útján – célzó levezetés. Az pedig kétségtelen, hogy az étellel együtt fennálló emberi méltóság érvénye az egyénre vonatkozó. Másképpen szólva azt pedig nem lehet mondani, hogy az egyén méltóságának záloga, hogy az egyénen, az egyén életén kívüli más élet, illetve más személy méltóságára (cselekvésére) is kiterjedő.
- [73] 3. A 22/2003. (IV. 28.) AB határozatban kifejtettek nyomán „[a]z Alkotmánybíróság álláspontja szerint az, hogy az emberi méltósághoz való jog az étellel együtt fennálló egységben korlátozhatatlan, csak az olyan helyzetre vonatkozik, amikor az életet és az attól elválaszthatatlan emberi méltóságot mások korlátoznák.
(...) A méltó halálhoz való jog viszont nem az élettől való megfosztás, hanem az élet saját elhatározásból való befejezésének összefüggésében merül fel, még akkor is, ha egyes módozatainál a halálba induló beteg más személy – az orvos – segítségét kívánja igénybe venni. Ennek folytán a méltó halálhoz való jog az indítványokban

megfogalmazott alkotmányos összefüggésben nem az élethez való joggal fennálló egységben jelentkezik, hanem ellenkezőleg; ezen életszakasz megélésének kényszeréből adódóan az emberi méltóság sérelme éppen az által következik be, hogy bár a beteg gyógyíthatatlan, az élet nem ér véget azon a ponton, ahol élete a betegség elviselésével járó súlyos testi, lelki szenvedés, a kiszolgáltatottság és a reménytelenség érzése folytán kibékíthetetlen konfliktusba kerül méltóságérzetével.

Következésképpen a gyógyíthatatlan beteg életének emberi méltóságához való jogával összhangban történő befejezésével kapcsolatos alkotmányossági kérdéseknek akár a halálbüntetésnél, akár a terhesség művi megszakításánál vizsgálendő alkotmányossági kérdésekhez képest az a megkülönböztető jegye, hogy az emberi méltósághoz való jog nem az élethez való joggal elválaszthatatlan egységben jelentkezik, hanem fordítva: az egyik érvényesülésével együtt járhat a másik háttérbe szorulása. Ezért pusztán a méltósághoz való joggal egységben jelentkező élethez való jognak az Alkotmánybíróság korábbi határozataiban kifejtettek szerinti korlátozhatatlanságára hivatkozással nem állítható megalapozottan, hogy a gyógyíthatatlan beteg életének emberi méltóságával összeegyeztethető befejezésére vonatkozó önrendelkezési joga is korlátozhatatlan.” [22/2003. (IV. 28.) AB határozat, ABH 2003, 235, 262–263.]

- [74] Iménti érvelés pedig valójában és egyértelműen összhangban álló és kölcsönös alapja az indítvány által kifogásolt és változtatni szándékolt büntetőjogi jogállapotnak.
- [75] Az, hogy az emberi méltósághoz való jog az élettel együtt fennálló egységben korlátozhatatlan, csak az olyan helyzetre vonatkozó, amikor az életet és az attól elválaszthatatlan emberi méltóságot mások korlátoznák. Valójában ez az indítvány kapcsán érintett büntetőjogi jogállapot – s lényegében minden büntetőjogi tilalom – mögöttes lényege.
- [76] Az Alaptörvény II. cikke szerint minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. Kétségtelen, hogy az élet pótolhatatlan, s az élet értékességének kérdésében a jog nem ítéltet.
- [77] Kétségtelen, egyfelől az egyén döntési szabadsága, s vele párhuzamosan másfelől az állam (mint közösségi kötelék) helytállásra kötelezése, helytállási felelőssége. Az élet – pótolhatatlansága folytán – nem áll sem egyéni döntés, sem közösségi döntés (jog) feltétlen hatalmában.
- [78] Ez áll az állam életvédelmi szolgálatának alapjában, amiből fakad a helytállási kötelezése az élet biztosítására, védelmére. Az önsértő (közte az öngyilkos) magatartás esetében az annak büntetendőségével kapcsolatos állami magatartás, nem csupán a büntetőjogi tehetetlenségbe belenyugvása az államnak, nem csupán a büntethezesség gyakorlati lehetetlenségének konzekvenciája. Nem csupán arról van szó, hogy az állam az „eredményes öngyilkosság” büntetendőségétől tekint el, hiszen az öngyilkosság kísérletét sem rendeli büntetni, illetve eltekint az öncsonkító magatartás megbüntetésétől is. (vö.: Az 1795. évi büntetőjogi javaslat már nem bünteti az öngyilkosságot, megszünteti a becstelentítő eltemettetést, de a felbújtókat és segédekét felelősségre vonja.)
- [79] Többről van tehát szó. Ez esetben az állam valójában az egyén döntési lehetőségének, akaratának végletekig menő érvényre jutását – még ha nem is osztja az egyén ebbéli döntésében megnyilvánuló akarat helyességét, viszont nem dönt annak helyénvalósága tárgyában – tartja szem előtt. S ekként vonja meg – lényegében a XVIII. század végétől kezdődően – az állam (mint közösségi kötelék) életvédelmi, helytállási kötelezése, illetve ezt biztosító büntetőjogi fellépés és az egyén önsértő cselekvése, illetve eziránti döntése közötti kompetencia határát.
- [80] Ez azonban nem jelenti azt, ebből nem következik, hogy az államnak kötelezettsége, kötelezése lenne arra, hogy az egyén önsértő, magán végzett cselekvőségét, illetve cselekvőségének lehetőségét biztosítsa, illetve feltétlen álljon ennek szolgálatába.
- [81] Az egyénnek – az élete megrövidítése kapcsán – hatalmában (szabadságában) áll olyan döntés, amit az állam nem tehet meg, nem áll hatalmában, ezért egyén az egyén. Az egyén viszont nem igényelheti azt, hogy az állam (mint közösségi kötelék) mondjon le a helytállási kötelezéséről; ezért állam az állam. Az állam nem fosztja, nem foszthatja meg az egyént az önsértő döntés lehetőségétől, ám az egyén sem igényelheti, kényszerítheti ki, hogy az állam ne teljesítse az ezen kívüli, ezen túlmenő s életvédelmet célzó kötelezettségét, ne tegyen meg mindent helytállási kötelezése végett.
- [82] Az állam (illetve a közösség joga) valójában végletekig menően tudomásul veszi az egyén döntési szabadsága szerinti akarata által vezérelt önsértő magatartást. Ezt azonban kiterjesztő módon nem lehet felfogni és gyakorolni. Azaz ha bármely esetben annak vannak másra vonatkozó kihatásai, szükségképpen következményei, atekintetben nem adható parancs az államnak, hogy helytállási kötelezése terhén könnyítsen, s maradjon vesztég.
- [83] Ehhez képest pedig bármely olyan jogi parancs, ami az állam életvédelemre vonatkozó helytállási kötelezését vesztéglésre parancsolja, egyenesen konfrontálódik, beleütközik, szöges ellentétben áll az Alaptörvény élethez való jogra vonatkozó tételével. Másképpen szólva ez azt jelenti, hogy az egyéni döntési lehetőség (emberi méltósághoz való jog) és az állam (mint közösségi kötelék) helytállási kötelezése mint intézményvédelmi feladat, egymással szemben nem kijátszható.

- [84] Valójában viszont erről van szó az indítvány szerint, melyben nem a segítő személyének emberi méltósághoz való jogából, hanem a segített személy emberi méltósághoz való jogából történik a segítő büntetőjogi felelősségének kimentését célzó levezetés.
- [85] 4. Ami jelen ügy büntetőjogi vonatkozását illeti, kétségtelen, hogy közömbös a „*volenti non fit iniuria*” (nem éri jogtalanság, aki azt önként vállalja) szerinti elv [vö.: Ulpianus D.47,10,1,5.] A büntetőjog terén alapvető, hagyományos és régóta uralkodó felfogás, hogy bizonyos jog, amint az élethez való jog is; elidegeníthetetlen és az arról való lemondás semmis. Ennek értelemszerű következménye, hogy az emberölés, illetve az ember halálának bekövetkeztével, eredményével járó magatartás jogellenességét nem szünteti meg a sértett beleegyezése, avagy kívánsága. [vö.: Angyal Pál: A Magyar Büntetőjog Kézikönyve 2. Az ember élete elleni bűncselekmények. Budapest Athenaeum Rt. 1928. 56.o.]
- [86] Kétségtelen, hogy a büntetőjog rendeltetése alapvetően a másrt sértő magatartással szembeni védelmet célzó, s ehhez igazodó; ezt szolgálja a büntetőjogi dogmatika. Ha azonban az eredmény nem másrt sértő, hanem önsértő, akkor azt, vagyis az önsértő elkövetőt a büntetőjog – általánosságban és általában – nem bünteti, erről lemond.
- [87] Ehhez képest az ilyen önsértő magatartáshoz csatolt, ekként előrehozott büntetőjogi fenyegetettség valójában önálló lábon áll, s dogmatikai konzekvenciái is vannak.
- [88] A részesi magatartás önálló büntetőjogi (*sui generis*) tényállással büntetendővé nyilvánítása az „alapcselekmény” által – értelemszerűen – szükségképpen támadott jogvédelte közösségi érdek, az élet fokozott büntetőjogi védelmét hivatott szolgálni. Előrehozott büntetőjogi védelmet jelent.
- [89] A másrt sértő cselekményhez kapcsolódó részesi magatartás esetében, a tettesi alapcselekményhez járulás folytán – értelemszerűen – a részes a tettel szándékegységben áll (gondatlan részesség, avagy gondatlan alapcselekményhez részesség fogalmi lehetetlenség).
- [90] Az önsértő magatartáshoz kapcsolódó részesi magatartás esetében viszont az a büntetőjogi paradoxon, hogy mivel a tettesi alapcselekmény (a részesi magatartás által célzott, motivált magatartás) nem bűn, így ilyenkor a részesi magatartás tudattartalma valójában nem osztozik az „alapcselekmény” büntudatával. Önálló büntudata lehet csak.
- [91] Ez büntetőjogi szempontból azt jelenti, hogy amikor az állam az önsértő magatartáshoz kapcsolódó részességet (ekként az öngyilkosságban közreműködést) büntetni rendeli, akkor az nem tekinthető az önsértő magatartást kifejtő méltósága csorbításának, korlátozásának. Ilyenkor az állam a számára – e téren – egyedül adott lehetőséggel élve az életvédelmi kötelezését teljesíti. Ha pedig ezt nem tenné, akkor az egyenesen azt jelentené, hogy az élethez való jog biztosítása, védelme érdekében való helytállásából visszalép, ilyen esetben arról lemond.
- [92] Kétségtelen az állam büntetőhatalom gyakorlására vonatkozó kompetenciája. Ekként meghatározni azt, hogy mi a bűn, annak mi a büntetése és melyek a büntetőjogi felelősségre vonás feltételei, illetve akadályai. Erre vonatkozó alkotmányos követelményeket, kööttséget az Alkotmánybíróság idejekorán lefektette. Az államnak ebben nagy mozgásszabadsága van törvényi szinten.
- [93] Ha azonban az államnak bizonyos esetben (amint az önsértő, életkioltó magatartás kapcsán) arra van készítetése, avagy saját megfontolása, hogy az életvédelem körében számára lehetőségként adott egyedüli fellépésről (tehát az öngyilkosságban közreműködés büntetendőségéről) lemondjon, akkor az csupán törvényi megoldással nem lehetséges, mivel ez – értelemszerűen – az Alaptörvény szerinti élethez való jog védelmi köréből történő kivételezés [vö.: I. cikk (1) bekezdés második mondat; II. cikk második mondat első fordulat.]. A büntetőjog ugyanis az élet (védelme), s nem pedig az élet elvétele, elvesztése szolgálatában álló jog.
- [94] Következésképpen a népszavazási kérdés – amint a Kúria indoklásának levezetése, gondolatmenete tartalmazza – olyan jogi parancs, törvény megalkotását célozza, amely esetében az ilyen törvény csak az Alaptörvény ezt lehetővé tevő, vagyis kivételt engedő rendelkezése alapján lehetséges. Ide nem értendő mindaz, ami jogilag rendezett és hasonlóképpen, annak a köre sem bővíthető alkotmányos felhatalmazás nélkül.
- [95] 5. Ehhez képest az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a népszavazási kérdés az Alaptörvény 8. cikk (3) bekezdés a) pontjával ellentétes.
- [96] Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az eljáró bíróság az Alaptörvénnyel összhangban álló döntést hozott. Ekként az Alkotmánybíróság az indítványozó alkotmányjogi panaszát a rendelkező részben foglaltak szerint elutasította.

*Dr. Salamon László s. k.,
az Alkotmánybíróság elnökhelyettese*

*Dr. Cziné Ágnes s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró*

*Haszonicsné dr. Ádám Mária s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Juhász Miklós s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Lomnici Zoltán s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Márki Zoltán s. k.,
előadó alkotmánybíró*

*Dr. Patyi András s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró*

Dr. Cziné Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [97] Egyetértek a rendelkező részben foglaltakkal, ugyanakkor lényegesnek tartom az alábbiak kiemelését.
- [98] A jelen ügyben az Alkotmánybíróságnak abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy a Btk. 162. §-ában szereplő öngyilkosságban való közreműködés egyes elkövetési magatartásainak dekriminalizálására irányuló népszavazásra feltett kérdés hitelesíthetősége tárgyában meghozott kúriai döntés az Alaptörvény rendelkezéseivel összhangban áll-e.
- [99] Az öngyilkosságban való közreműködés büntetőpolitikai indokai körében a jogalkotó hangsúlyozta, hogy a Btk. szabályozása értelmében az öngyilkosság nem büntetendő, de az emberi élet védelme érdekében az öngyilkosságban való közreműködés (rábírás, segítségnyújtás) igen. A szabályozás indokai körében a jogalkotó kiemelte azt is, hogy az öngyilkosságot elkövetők, illetve az azt megkísérlők büntetése nem szolgálna sem az általános, sem pedig az egyéni prevenciót. Mindezek azonban nem vonatkoznak azokra a személyekre, akik az öngyilkosság véghezvitelében részesi tevékenységet fejtenek ki; az ő cselekményük oly mértékben veszélyes a társadalomra, hogy büntetőjogi felelősségre vonásuk indokolt.
- [100] A Btk. szabályozása az Alaptörvény II. cikkének azon alkotmánybírósági értelmezését tükrözi vissza, amely értelmében az államnak az emberi életet védenie kell. Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint ugyanis az Alaptörvény az emberi méltósághoz való jogot mint az emberi lét alapját az élethez való joggal egységben fogalmazza meg, és minden ember jogát elismeri az élethez és az emberi méltósághoz. Az emberi élet és a méltóság ezért egymástól elválaszthatatlan és korlátozhatatlan.
- [101] Egyetértek ezért a Kúria azon álláspontjával, amely szerint az öngyilkosságban való közreműködés egyes – szabályozás alá vont – elkövetési magatartásait dekriminalizálni az Alaptörvény módosítása nélkül nem lehet, az Alaptörvény II. cikke ugyanis abszolút védelmet nyújt.

Budapest, 2024. június 4.

*Dr. Cziné Ágnes s. k.,
alkotmánybíró*

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [102] A határozat rendelkező részét támogattam, a többségi indokolással azonban nem értettem egyet.
- [103] A népszavazás a népszuverenitás gyakorlásának kivételes formája. A kérdés-hitelesítési eljárás – és ebben az Alkotmánybíróság szerepe – azt a funkciót tölti be, hogy a választópolgárok az Alaptörvény adta keretek között gyakorolhassák a népszavazáson való részvételre irányuló alapjogukat. Az életvégi döntések meghozatala és

abban a közösség, a közösség egyes tagjai, valamint az állam szerepe az Alaptörvény II. cikkén alapuló megfontolást igényel.

- [104] Mivel a fenti megállapítások szerint a népszavazás a hatalomgyakorlás alkotmányosságával és egyes alapjogok tartalmával áll összefüggésben, ezért meggyőződésem, hogy a jelen ügyben a testület által elbírált indítvány (is) *par excellence* alkotmányjogi kérdéseket vetett fel, amelyekre önmagában a büntetőjogi dogmatika és szabályozás nem ad(hat) választ. Az állam büntetőhatalma védi az emberi életet és méltóságot, de ez azért van így, mert a szuverén az Alaptörvény II. cikkében ezt a parancsot adja az állam büntetőhatalmának. Ezért álláspontom szerint az Alkotmánybíróságnak sem büntetőjogi/szakjogi megközelítést kellett volna alkalmaznia az alkotmányjogi panasz elbírálásakor.
- [105] A határozat rendelkező részét azért támogattam, mert megítélésem szerint a Kúria a támadott döntését az Alkotmánybíróság döntéseire is tekintettel, a testület jelenlegi gyakorlatával összhangban hozta meg. Egyetértettem azokkal az érvekkel, amelyek alapján a Kúria a népszavazási kérdést az Alaptörvény kizárt (tiltott) népszavazási tárgykörbe tartozónak minősítette az államnak az élethez, emberi méltósághoz való joggal kapcsolatos objektív intézményvédelmi kötelezettségére tekintettel; ideértve a palliatív ellátások megerősítését, szélesebb körű alkalmazását is. Mert a gyógyíthatatlan beteg és ezért kiszolgáltatott helyzetben lévő ember nem maradhat segítség nélkül élete végén (sem) a közösségben.

Budapest, 2024. június 4.

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

- [106] A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom.

Budapest, 2024. június 4.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [107] A határozat rendelkező részét támogatom.
- [108] Ugyanakkor annak indokolása egyes elemeivel azonosulni nem tudok.
- [109] Rögzíteni kívánom, hogy a konkrét üggyől függetlenül is fontosnak tartom, hogy amikor az Alkotmánybíróság a kialakult gyakorlatától eltér, ezt a soron következő határozatában meg kell indokolni. Ennek az indokolásnak fontos elemei:
a korábbi határozatok elvi tartalmának idézése, az új típusú, eltérő határozatok esetén az eltérés indokául szolgáló, Alaptörvényen alapuló érvek részletes kifejtése és alapjogi teszt.
- [110] Az Alkotmánybíróság Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása (2013. március 25.) hatálybalépését követően, az Alaptörvény Záró és egyes rendelkezések 5. pontjára tekintettel úgy foglalt állást, hogy „az újabb ügyekben vizsgálendő alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhatja a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket és alkotmányossági összefüggéseket, ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indokolásába történő beillesztése”. Az Alkotmánybíróság a korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja {13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [30]–[34]}.
- [111] E felülvizsgálat azt is szükségessé teszi, hogy ha az Alkotmánybíróság olyan határozatra kíván hivatkozni, amely régi alkotmánybíróági határozatra épül, abból eredezteti lényegi döntési elemeit, akkor vizsgálni kell, hogy az R) cikk (3) bekezdése szerinti követelményrendszer („értelmezési triász”) alapján járt-e el? Utóbbi hiányában – meggyőződésem szerint – az ilyen határozat nem hivatkozható.
- [112] A határozat indokolása, miközben hivatkozik a 22/2003. (IV. 28.) AB határozatot megerősítő 24/2014. (VII. 22.) AB határozatra, az utóbbi döntés esetében nem végzi el a szükséges felülvizsgálatot.

- [113] Tekintettel arra, hogy a határozat indokolása ezen határozatok nélkül is helytálló és kellően alátámasztja a rendelkező részt, a határozat rendelkező részét támogatni tudtam.

Budapest, 2024. június 4.

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Patyi András alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [114] A határozat rendelkező részét támogattam, egyetértettem az alkotmányjogi panasz elutasításával. Az elutasítást azonban alapvetően más indokolás mellett láttam megállapíthatónak, a határozat Indokolásának IV. részével nem értettem egyet, ezért az Abtv. 66. § (3) bekezdésében foglalt jogommal élve, mint az Alkotmánybíróságnak a döntés érdemével egyetértő tagja a többségtől eltérő indokaimat párhuzamos indokolás formájában ezúton csatolom a döntéshez.
- [115] 1. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d)* pontja szerint „alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját”. Az Alaptörvény idézett cikke, illetve az Alkotmánybíróság kiforrott gyakorlata alapján az Alkotmánybíróság „a bírói döntéseket csak az alkotmányosság szempontjából ellenőrizheti, és jogköre a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vizsgálata és kiküszöbölésére korlátozódik [...]” {3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]}. Az Alkotmánybíróság tartózkodik attól, hogy jogági dogmatikához tartozó kérdések helytállóságáról, illetve törvényességéről, avagy kizárólag törvényértelmezési problémáról állást foglaljon {3427/2020. (XI. 26.) AB végzés, Indokolás [12]; 3430/2022. (X. 21.) AB végzés, Indokolás [19]}. „Sem a jogállamiság elvont elve, sem a tisztességes eljárás alapjoga nem teremthet alapot arra, hogy az Alkotmánybíróság a bírósági szervezet feletti »szuperbíróság« szerepébe lépjen, és hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el” {3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14]}.
- [116] Az Alkotmánybíróság tehát nem rendelkezik hatáskörrel arra, hogy újra elvégezze a rendes bíróságok által vizsgált kérdés értelmezését, csak arra van jogköre, hogy a bíróság – jelen esetben a Kúria – döntését alkotmányossági szempontból vizsgálja.
- [117] 2. Az országos népszavazásra szánt kérdés csak akkor szolgálhat a népszavazás elrendeléséhez szükséges aláírásgyűjtés alapjául, ha azt előbb hitelesítik. A vonatkozó szabályozás lényege szerint tehát a népszavazás szervezőjének a népszavazásra javasolt kérdést, még az aláírásgyűjtés megkezdése előtt a kérdés hitelesítése céljából be kell nyújtania az NVB-hez, mely a kérdés hitelesítéséről vagy annak megtagadásáról a benyújtástól számított hatvan napon belül dönt és a kérdést akkor hitelesíti, ha az az Alaptörvényben, valamint az Nsztv.-ben a kérdéssel szemben támasztott követelményeknek megfelel. A kérdés hitelesítéséről a közhatalmi döntést az NVB hozza meg. Az NVB-nek a kérdés hitelesítésével kapcsolatos döntése bíróság előtt megtámadható, a határozat elleni felülvizsgálati kérelmet (rövid határidők közötti sajátos eljárásban) a Kúria bírálja el, az NVB határozatát (érdemi elbírálás esetén) helybenhagyja, vagy azt megváltoztatja. „A Kúria a népszavazási kérdés hitelesítésekor a jogalkotásra irányuló kérdést értelmezi, és egyrészt azt vizsgálja, hogy a népszavazási kérdés az Alaptörvény 8. cikk (2) bekezdése alapján az Országgyűlés feladat- és hatáskörébe tartozik-e, valamint nem érint-e az Alaptörvény 8. cikk (3) bekezdése szerinti tiltott tárgykört, továbbá eleget tesz-e az Nsztv.-ben foglalt, a népszavazási kérdéssel szemben támasztott törvényi követelményeknek [...]” {33/2021. (XII. 22.) AB határozat, Indokolás [31]}. A Kúria döntése ellen további jogorvoslatnak az Nsztv. alapján nincs helye, de a Kúria döntése, mint bírói döntés alkotmányjogi panasszal megtámadható. Az Alkotmánybíróság a Kúria népszavazási kérdés hitelesítéséről szóló döntését csak kivételesen, alapjogi sérelem állítása esetén, és kizárólag alkotmányossági szempontból vizsgálja felül {3/2022. (III. 18.) AB határozat, Indokolás [21]}. Tehát a vizsgálat során az Alkotmánybíróság nem a kérdés hitelesítéséről, nem a kérdéstről hozott NVB döntés elleni felülvizsgálati kérelemről, hanem a meghozott bírói döntés Alaptörvénnyel való összhangjáról dönt, ami alapvetően be- és lehatárolja az alkotmánybírósági vizsgálat terjedelmét és irányát is.
- [118] A bemutatottak alapján az Alkotmánybíróságnak jelen ügyben is azt kellett eldöntenie, hogy a népszavazási kérdés hitelesítésének tárgyában a Kúria helyes alapjogi érvelés mentén döntött-e, indokolása az alkotmányossági szempontú vizsgálat alapján összhangban áll-e az Alaptörvénnyel. Azonban álláspontom szerint a határozat a kérdés büntetőjogi szempontú megválaszolására, szakjogi értelmezésére törekszik.

- [119] Meglátásom szerint az Alkotmánybíróság által megválaszolandó kérdésre az a válasz adható, hogy a Kúria döntése – ahogy azt a rendelkező résszel való egyetértésemmel kifejezésre is juttattam – alkotmányossági problémát nem vet fel, az kellőképpen indokolt, alátámasztott.
- [120] 3. Összességében tehát a határozat Indokolásának IV. részét akkor tudtam volna támogatni, ha a határozat az egyébként értékes büntetőjogi érvelés hangsúlyossága helyett az alkotmányossági szempontok előtérbe helyezésével végezte volna el a Kúria döntésének vizsgálatát.

Budapest, 2024. június 4.

Dr. Patyi András s. k.,
alkotmánybíró

- [121] A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom.

Budapest, 2024. június 4.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [122] Egyetértek a határozat rendelkező részével, a Kúria végzését támadó alkotmányjogi panasz elutasításával.
- [123] Álláspontom szerint a népszavazási kezdeményezés hitelesítése tárgyában az Alkotmánybíróságnak csupán arról kell döntenie, hogy a Kúria döntése sértette-e az indítványozó Alaptörvényben rögzített jogát. E hatáskörén túlmutat, ha a kezdeményezés tárgya tekintetében tartalmilag is állást foglal.
- [124] Az élet elleni támadások akár részleges büntethetőségének/jogellenességének megszüntetése az életvédelem szintjének olyan csökkenésével járna, ami a védelmi szintet teljesen kiüresítené. Az egészségügyi állapot a XV. cikk (2) bekezdés szerinti „egyéb helyet” körébe tartozik, az állam az alapvető jogokat egészségügyi állapotra tekintet nélkül köteles biztosítani. A súlyos betegségben szenvedők alapjogvédelmi szintje nem lehet alacsonyabb másokéhoz képest. A rendelkező részi döntéssel azért értettem egyet, mert álláspontom szerint a Kúria minden tekintetben feltárta a kérdés alkotmányjogi összefüggéseit, és azokat az Alaptörvény rendelkezéseivel összhangban mérlegelte. Egyéb tényezők vizsgálatát az indítvány nem tette volna szükségessé.

Budapest, 2024. június 4.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

- [125] A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom.

Budapest, 2024. június 4.

Dr. Patyi András s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/2116/2024.

• • •